

Rannikute sõnaraamat

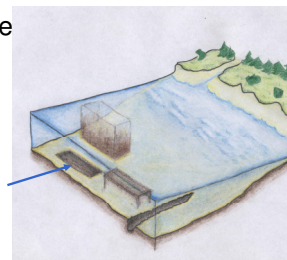

Koostasid:
Nelly Oldekop
Kadri Sepp

1

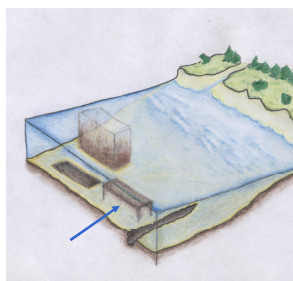
ARTIFICIAL DREDGING

- SÜVENDAMINE on merepõhja materjali teisaldamine mere sügavuse suurendamiseks või säilitamiseks sadamates ja faarvaatrites.

ARTIFICIAL DUMPING

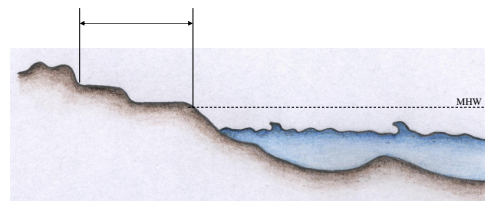
- KAADAMINE on materjali (tavaliselt süvendamistööde el väljavõetud pinnase) paigutamine või laskmine merepõhja.

3

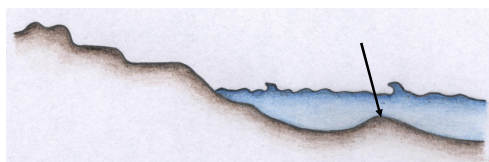
BACKSHORE

- AJURAND on randla osa, kuhu lained jõuavad ainult tormide ajal või kui veetase on kõrge

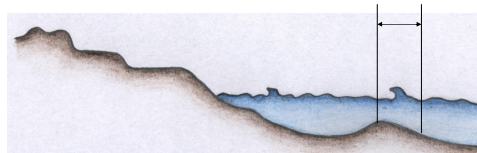
BAR

- Veealune vall madalas vees, mis on ehitatud lainete ja hoovuste poolt tavaliselt liivast, harvemini kruusast või muust tihedast materjalist.

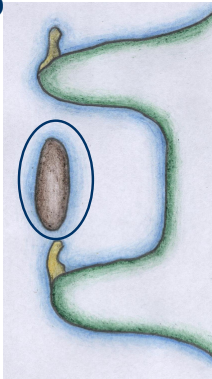
BAR BREAKER ZONE

- Veealusest vallist põhjustatud lainete murdumise ala

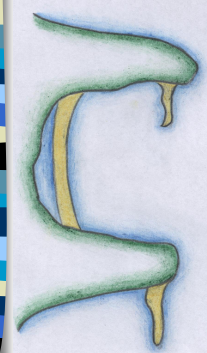
BARRIER ISLAND

- BARJÄÄRSAAR on kahe abaja vaheline ulatuslike mõõtmetega liivavall, seljandik või pikk ja kitsas saar. Saarte pikkused on alates mõnest meetrist jõgedes kuni sadade kilomeetriteni rannikutel.

BAYHEAD BARRIER

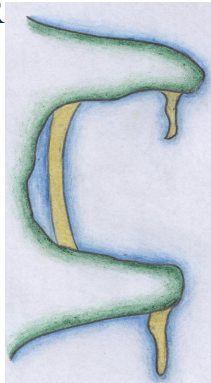
- (klibu/liiva) vall

8

BAYMOUTH BAR

- Vall lahesuudmes, mis sulgeb osaliselt või täielikult lahesuudme.

BEACH

- RAND on morfordünaamiline sidus või mitte sidus sete, mis ulatub laine mõjualast kuni sulgemissügavuseni. Rand on dünaamiliselt muutuv setete keskkond. Kitsamas tähenduses ka liivarand.

10

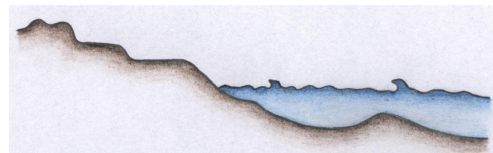
BEACH ACCRETION

- Settematerjali (liivaranna puhul liiva) kuhjumine rannale või rannavööndisse. RANNA TEKE on looduslik või kunstlik. Looduslik ranna teke on ranna moodustumine vaid loodusjõudude toimel vees ja õhus levivate materjalide ladustamisel. Kunstlik ranna teke on sarnane looduslikule ranna moodustumisele. Põhjuseks on inimese tegevus.

11

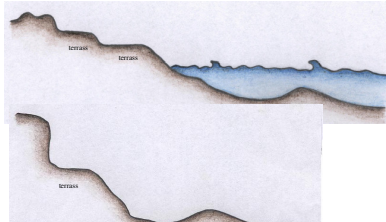
BEACH PROFILE

- RANNA PROFIIL, rannajoonega risti tehtud lõige, mis annab ranna kontuuri.

BERM

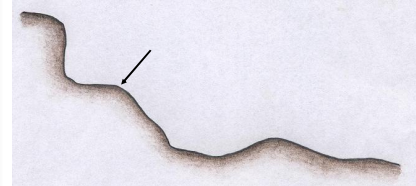
- Horisontaalne või peaaegu horisontaalne ning enamasti rannajoonega paralleelne TERRASS, mis on kujunenud rannamaterjali kuhjumisest lainete toimel. Mõnes rannas platoosid ei ole, mõnes on jälle mitu.

13

BERM CREST

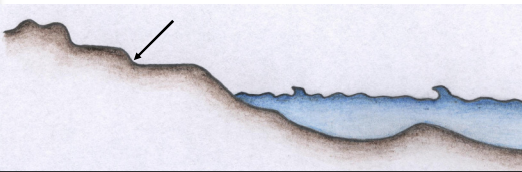
- PLATOO HARI – platoo kõrgeim osa, vaadeldav vaid juhul, kui terrassil ilmneb väike kallak maismaa suunas.

14

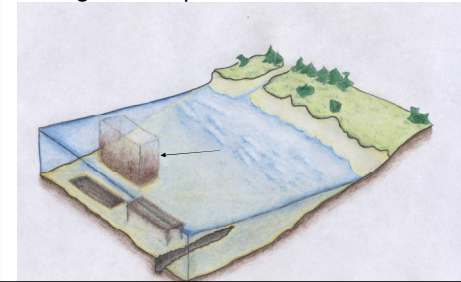
BERM SCARP

- RANNA-ASTANG on lainete mõjul tekkinud terrassi merepoolne järsk astang

BIOGENIC PROCESSES

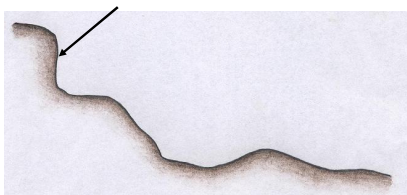
- Biogeensed protsessid

16

BLUFF

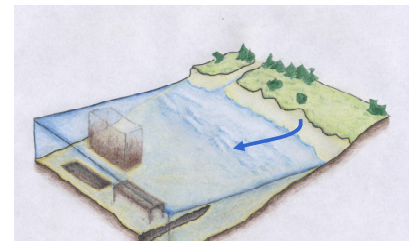
- Kõrge pank või järsak

17

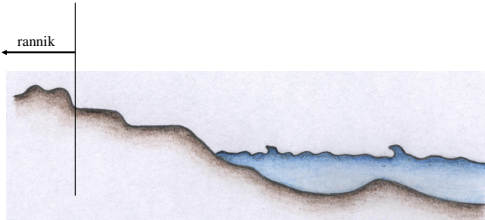
CLIFF EROSION

- Rannaastangu või pankranniku erosioon.

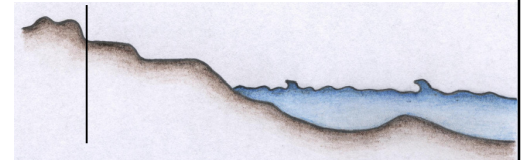
COAST

- RANNIK, üldiselt suhteliselt kitsas maariba, kuid teoreetiliselt piiramatul laiusega (võib olla mitu kilomeetrit) maariba, mis ulatub rannajoonest esimese suurema pinnareljeefini.

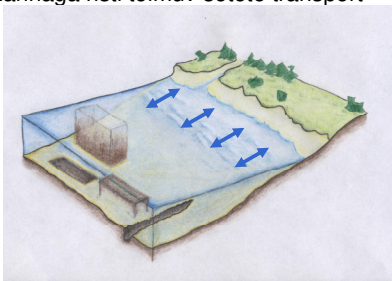
COASTLINE

- RANNAJON – termin, mida kasutatakse keskmise veepiiri paiknemise ja siseveekogude piiride kirjeldamiseks, vahel ka WATERLINE (tähtsuses veepiiri suhteliselt lühiajalise paiknemise kohta (kuid alati laineid ignoreerides!!!))

CROSS-SHORE TRANSPORT

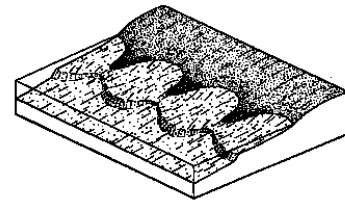
- Rannaga risti toimuv setete transport

21

CUSP

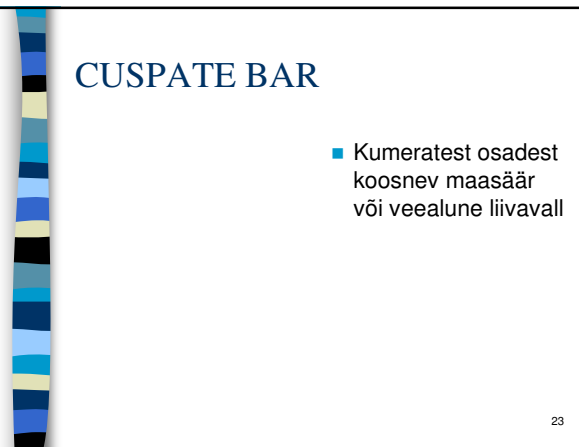
- Rannakul paiknev mitmest risti rannajoonega liivavallist koosnev ala, kus vallid asetsevad teineteisest ligikaudu samal kaugusel. Nende vahel asetseb kumer ala. Erinevatel ranna tüüpidel on vahemaa vallide vahel erinev.

22

CUSPATE BAR

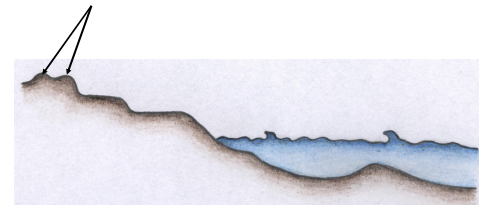
- Kumeratest osadest koosnev maasäär või veealune liivavall

23

DUNE

- LUIDE, vallid või seljandikud vabast, tuule poolt puhutud materjalist, tavaliselt liivast.

24

DUNE CREST

- LUIITE HARI – luite kõrgem koht

DUNE SCRAP

- LUITEASTANG – luite jalam

EQUILIBRIUM PROFILE

- Tasakaaluline rannaprofiil

27

FORESHORE

- PAGURAND - ranniku osa, mis jääb rannaplatoo ja veetaseme alumise piiri vahele, tavaliselt tõusu ja mõõna lainete mõjuala.

28

HEADLAND

- Kõrge kalju või järsu kaldaga veekogudesse väljaulatuv poolsaaretaoline moodustus, mis lahesopi suhtes.

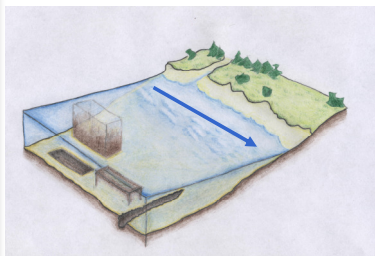
9

LAGOON

- LAGUUN, madal veekogu, nagu tiik või väin, osaliselt või tervenisti merest eraldatud riffi või rannaplatooaga.

LONGSHORE TRANSPORT

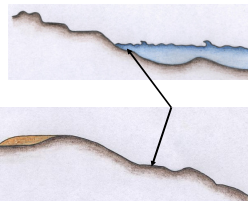
- Piki randa suunatud setete transport

31

LOW TIDE TERRACE

- MÕÕNATERRASS – terrass, mille on moodustanud lained mõõna ajal. (On märgatav suhteliselt sageli, kuna mõõna miinimumi ajal ning tõusu maksimumi ajal on vesi mõnda aega peaaegu konstantne.)

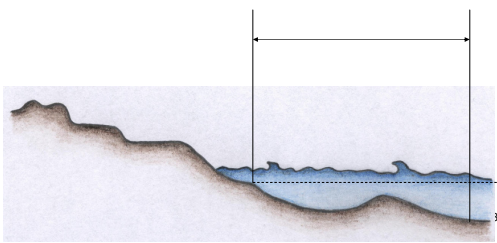

32

NEARSHORE

- RANNAK, veealune rannanõlvak. Piirkond keskmisest veepiirist avamereni, kus lainete mõju merepõhjale lakkab.

■ Kaarel Orviku

33

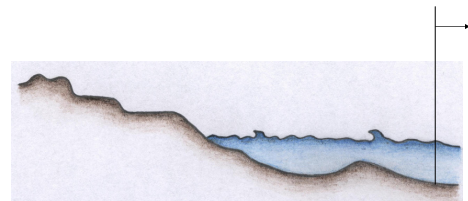
NESS

- Ligikaudu kolmnurkne maa neem, mis suubub merre. Põhiliselt koosneb kergetest pidevalt liikumises olevatest materjalidest.

34

OFFSHORE

- AVAMERI, mis algab rannakust. Sageli defineeritakse sellise sügavusega ala, kus vee sügavus ei mõjuta enam lainete levimist.

35

OVERWASH FAN

- Tõusuvee või tormitõusu ning lainete koosmõjul rannakõrgendikust, BARRIER ISLANDIST või BAYMOUTH BAR'ist üle paisatud SETETE KUHI.

POINT

- Neemetipp, mis suubub vette. Tavaliselt ligilähedase kolmnurkse kujuga, mis pikendab madala vee piirkonda.

37

PROFILE SCALE FACTOR

- Tasakaalulise ranna mastaabitegur
- Mööduga kordaja vee sügavuse matemaatilises avaldises tasakaalulise ranna teoorias, sõltub peamiselt setete terasuurusest.

38

RIDGE

- Veealune LIIVASELJANDIK, mis on tekkinud randlasse pärast tormi.

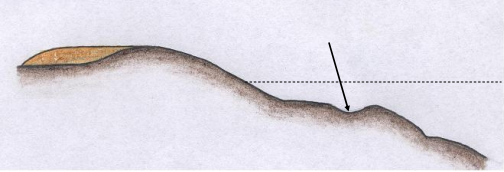

40

RUNNEL

- Lainete või hoovuste poolt tekitatud KURD paguranna ja avamere piiril.

41

SALIENT

- Rannajoonest väljaulatuv kumerus, mis ulatub avamerel paikneva saare või lainemurdja poole, kuid ei ühenda neid maismaaga nagu tombolo. Tekitunud laine murdumisest ja ranna lähedastest hoovustest.

41

SEDIMENT

- SETTED, SETTEMATERJAL – lahtine, erinevate suuruste kivide, mineraalide või orgaanika, mida transporditakse nende algasukohast kaugemale õhu, tuule, jää või veetoimel. SETETE hulka kuuluvad kõik mitte kinni materjalid veekogu põhjas.

42

SEDIMENT GAIN

- SETTEKUHJE

SEDIMENT LOSS

- SETTEKADU

43

SHORE

- RANDLA, mis on mere või järve madalaveeline osa, koos teda lainetuse poolt mõjutava maismaaosaga. Laius sõltub ka tõusu-mõõna aegsest veepiirist. Tavakasutuses levinud ka ranniku, rannavööndi ala kohta. Koosneb rannast ja rannakust.

44

SHORE BREAKER ZONE

- RANDLA MURDEALA, kus lained rannale lähenedes murduvad. Tavaliselt asub piirkonnas, kus vee sügavus on 5 ... 10 meetrit, kuid võib asuda ka madalamas vees.

5

SHOREFACE

- Kitsas ala, mis algab mõõna aegsest rannajoonest, kus rannaliivad aktiivselt liiguvad muutuvatele lainetelevastavalt. Samastatakse ka mõistega RANNAK.

16

SHORELINE

- RANNAJOOON, maismaa ja mere vaheline piir. Sõltub otseselt tõusust-mõõnast.

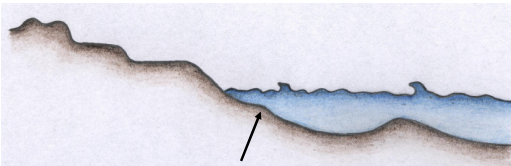
SPIT

- MAASÄÄR, mis tekib laine uhtumisel randa. Järgmise lainega võib kaduda.

48

STEP

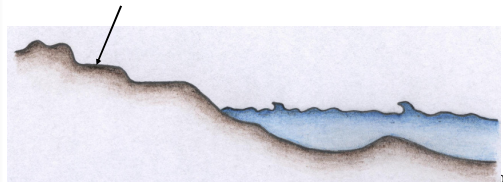
- ASTAK, mis poolitab randa ja rannakut.

49

STORM BERM

- Rannal paiknev kõva pinnasega horisontaalne TORMIPLATOO, mis on moodustunud tormiaegsete kõrgete lainete tagajärjel.

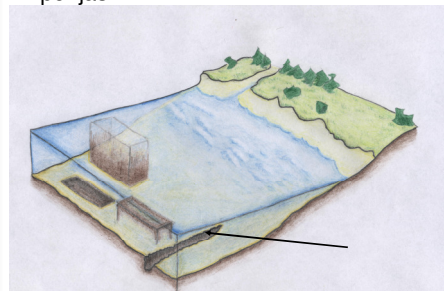
STREAM

- HOOVUS, vee suhteliselt suuremastaabiline liikumine, mille on käivitanud tuul või muud välised tingimused.

51

SUBMARINE CANYONS

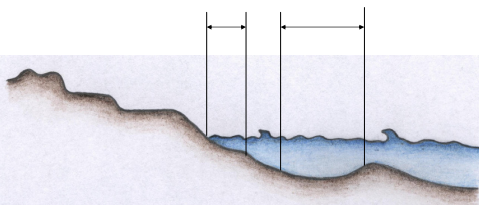
- V-kujuline VEEALUNE KANJON veekogu põhjas.

52

SURF ZONE

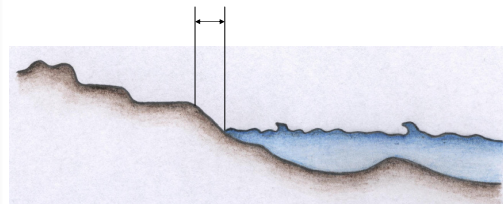
- MURDLAINETE VÖÖND, mis asub rannajoonest kuni murdealani, sügavustel 5...10 meetrit.

53

SWASH ZONE

- UHTEALA, mille piires vesi liigub mööda rannajoont edasi-tagasi.

54

TIDAL INLET

- Väin avamere ja loodusliku TÕUSU-MÕÖNA LAHE vahel
- Omab samu omadusi, mis estuaarid, fjordid, kitsad lahed, väinad

TOE OF SHOREFACE

- Madalaim osa randumisala nõlvast, pärast mida läheb vesi järsult sügavamaks.

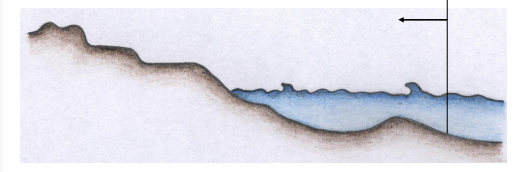
TOMBOLO

- Rannalähedane struktuur, mis koosneb rannast algselt eemal paiknenud saarest või madalast ning seda maismaaga ühendava(te)st valli(de)st.

57

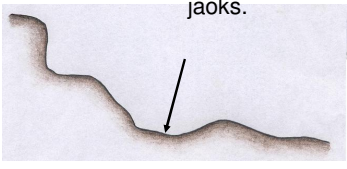
TRANSITION ZONE

- Madal vesi, kus vee sügavus on poole väiksem laine kõrgusest. Põhiline ala, kus laine omadused muutuvad: sügava vee lainest kujuneb murduma hakkav laine.

TROUGH

- Ranna basseini, pikk ja lai MADALIK mere põhjas, millel on kõrgemad servad. Enamasti lainepõhja või –talla tähenduses, aga ka vagumuse sügavama osa jaoks.

59

UPLAND

- SISEMAA, kuiv maa, milleni ei ulatu ka kõige tugevama tormi korral merevesi. Tavakasutuses maa kohta, mis asub kaugel veekogust, rannikualast.

